

Enigma Otiliei de George Calinescu - comentariu literar

În 1932 George Calinescu sustinea ideea aparitiei - în literatura română - a unui roman de atmosferă modernă, deși respingea teoria sincronizării obligatorii a literaturii cu filozofia și psihologia epocii, argumentând că literatura trebuie să fie în legătură directă cu "sufletul uman". Prin romanele lui, George Calinescu depășește realismul clasic, creează caractere dominate de o singură trasatură definitorie, realizând tipologii (avarul, arivistul), modernizează tehnica narativă, folosește detaliul în descrieri arhitecturale și în analiza personajelor, înscriindu-se astfel în realismul secolului al XIX-lea, cu trimitere certă către creația lui Balzac.

-Elemente și tehnici moderne. Influențe balzacice.-

A). Balzacianismul este prezent în "Enigma Otiliei" prin tema romanului, care ilustrează viața burgheziei bucureștene de la începutul secolului al XX-lea, societate degradată sub puterea mistificatoare a banului, întreaga acțiune a romanului construindu-se în jurul averii lui moș Costache Giurgiuveanu, care concentrează faptele și reacțiile tuturor celorlalte personaje, interesate mai mult sau mai puțin de moștenire. De altfel, Balzac a concentrat ideea că banii, averea au putere distrugătoare asupra eticii unei societăți, afirmând: "Zeul la care se închină toți este banul".

B). Ideea paternității este nucleul epic al romanului, fapt confirmat de Calinescu însuși, care și-a intitulat inițial romanul "Părinți Otiliei". Ideea paternității este, de asemenea, de influență balzaciană, preluată probabil din romanul "Moș Goriot", în care degradarea relațiilor din cadrul unei familii duce, fără putina tagadă, la degradarea întregii societăți. Balzac exprimă această idee prin replica lui Goriot, aflat pe patul de moarte: "Pătria o să piară dacă tatii sunt calcăți în picioare. Societatea, lumea se bazează pe paternitate, totul se prăbușește dacă nu-și mai iubesc copiii părinți.". Relațiile interfamiliare sunt degradate și în romanul lui Calinescu. Sentimentele paternale ale lui Costache Giurgiuveanu pentru Otilia sunt învinse de avaritia personajului, el neputând asigura "fe-fe-fetei" lui traiul în viitor, aceasta fiind nevoită să se mărite cu Pascalopol. Acesta, la rândul lui, nu-și definește foarte bine sentimentele față de Otilia, nu știe cât o iubește ca un tată și cât ține la ea ca o iubită, nu poate distinge "ce e patern și ce e viril" în relația sa cu tânără Otilia. Relația familială a Aglaei cu fratele ei, Costache, se degradează profund din cauza averii acestuia, distrugând orice sentimente fraterne între cei doi. Relația familiei Olimpia- Stanica Rătiu se rezumă la discursuri fade despre familie și societate, tema disertațiilor sale fanfaronade fiind paternitatea, o teorie demagogică prin care Stanica stoarce bani de la oricine. Aurica și-ar dori o familie, dar deoarece concepția sa este complet falsă, nu reușește să-și întemeieze un cămin. De asemenea, relațiile din cadrul familiei Tulea sunt total degradate, Aglaea stăpânește cu autoritate distrugătoare destinele copiilor ei, iar Simion, ca tată și ca soț, este total neavenit, incapabil și neputincios de a fi un "cap de familie".

C). Tipologia personajelor este construită artistic de Calinescu, prin aceea că fiecare erou al romanului este dominat de o trasatură de caracter puternică, definindu-l în esență sa morală.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Costache Giurgiuveanu este tipul avarului, Stanica Ratiu este tipul arivistului, al parvenitului descendent al lui Dinu Paturica, iar demagogia se inscrie in descendenta lui Nae Catavencu, Aglae este "baba absoluta", Titi-tipul retardatului, Felix este definit de autor ca "martor si actor", iar Otilia, femeia enigmatica.

D). Tehnica detaliului este o modalitate epica a romancierului, prin care acesta incadreaza cu precizie actiunea in timp si spatiu ("Intr-o seara de la inceputul lui iulie 1909, cu putin inainte de orele zece,) in strada Antim, venind dinspre strada Sfintii Apostoli"), descrierea casei lui Costache Giurgiuveanu ("zidaria este crapata si scorjita) un grilaj inalt si greoi ruginit si cazut putin pe spate ") creeaza atmosfera in care se vor derula destinele personajelor, dar are si implicatii caracterologice pentru proprietar. Conturarea personajelor se bazeaza, de asemenea pe folosirea detaliului atat in descrierea fizionomiei acestora cat si pentru descrierea coafurei, a imbracamintei, a gesturilor, a timbrului vocii, construind personajul in totalitate, fizic, moral si in miscare: "Era un om cam de vreo cincizeci de ani, oarecum voluminos, totusi evitand expresia de exces, carnos la fatasi rumen ca un negustor, insa elegant prin finetea pielii si taietura englezeasca a mustatii carunte. Parul rar dar bine ales intr-o carare care mergea din mijlocul fruntii si pana la ceafa, lantul greu de aur cu breloc la vesta, hainele de stofa fina, parfumul discret in care intra si o nuanta de tabac, toate acestea reparau cu desavarsire, in apropiere, neajunsurile vietii si ale corpolentei." (descrierea lui Pascalopol, prin ochii lui Felix).

Elementele romantice se adauga celor balzaciene, prin cateva trasaturi evidente:

- *folosirea antitezei in caracterizarea unor personaje, Felix cu Titi, Otilia cu Aurica, mos Costache cu Pascalopol, se opun prin trasaturile esentiale inteligenta, ambitie, frumuseti, delicatete, farmec, generozitate, in antiteza cu debilitatea mintala, apatia, uratenia, acreala, rautatea, invidia, avaritia;
- *descrierea naturii Baraganului intr-un registru fantastic, descrierea casei vechi, paraginite, cu scari care scartaie, cu giurgiuvele scorjite amintind de casa lui Dionis din nuvela eminescina;
- *motivul "orfanului", evidentiat in roman prin Felix si Otilia, supusi - din aceasta cauza - rautatilor inveninate ale clanului Tulea.

Elemente realiste sunt evidentiata in roman prin:

- *tema care reflecta stadiul societatii burgheze in plina degradare morala sub puterea mistificatoare a banului, caruia "i se inchina toti";
- *personajele luate din realitatea acestei societati: avarul, parvenitul, demagogul - tipuri umane specifice

(N. Filimon, I.L. Caragiale)

Elemente ale clasicismului reies mai ales din:

- *simetria romanului, care incepe cu o imagine dezolanta a casei lui Costache Giurgiuveanu si se termina cu aceeaasi imagine lugubra: "Aici nu sta nimeni";
- *trasatura de caracter dominanta la unele personaje: Costache Giurgiuveanu - avarul, Leonida Pascalopol - nobletea sufleteasca, Stanica Ratiu - arivismul si demagogia, Aglae - rautatea si invidia etc.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Romanul "Enigma Otiliei" de George Calinescu intruneste asadar spiritul clasic balzacian, cu elemente de factura romantica si cu trasaturi puternice ale romanului modern, realist si obiectiv prin introspectia si luciditatea analizei psihologice ale personajelor, din care se desprind psihologii derutante (Otilia), degradari psihice cu alinarea, senilitatea (Simion), consecintele ereditatii (Aurica o reediteaza pe Aglae, iar Titi pe Simion), constituindu-se intr-o creatie fundamentale a literaturii romane.

Semnificatia titlului. Otilia este un personaj tipic de feminitate enigmatica pentru toate personajele romanului. Subiectivismul cu care este privita din mai multe unghiuri de vedere foarte diferite, asociaza in mod fericit puritatea cu farmecul natural al varstei, Otilia fiind de o tulburatoare seriozitate sau zvapaiata ca o fetita, ceea ce da o fascinatie cuceritoare personajului. Amestecul teribilelor copilarii, al placerilor de a alerga desculta prin iarba cu seriozitatea si ratiunea cu care judeca si explica imposibilitatea mariajului dintre ea si Felix nedumereste si fascineaza. Imprastiata si dezordonata, accepta cu luciditate protectia lui Pascalopol si respinge cu rezerva manifestarile sentimentale ale lui Felix. Este intelegatoare si plina de tact in comportamentul ei fata de mos Costache, dar aparent imuna la rautatile celor din clanul Tulea, ea ramane surprinzatoare prin amestecul unui farmec juveunil cu o maturitate profunda.

Aceasta "enigma a Otiliei" se naste mai ales in mintea lui Felix, care nu poate da explicatii plauzibile pentru comportamentul fetei, ce ramane pana la sfarsitul romanului o tulburatoare intruchipare a naturii contradictorii a sufletului feminin.

Indragostit total de Otilia, Pascalopol o admira si o intelege, dar nici el nu putea descifra in profunzime reactiile si gandurile fetei, confirmandu-i lui Felix in finalul romanului: "A fost o fata delicioasa, dar ciudata, pentru mine e o enigma".

Caracterizarea personajelor.(Otilia si Felix)

Otilia Marculescu este "eroina mea lirica" proiectia autorului in afara, "tipizarea mea in ipostaza feminina". Este cel mai modern personaj al romanului ata prin tehnicile de realizare, cat si problematica sa existentiala, reprezentand drama feminitatii.

Fascinanta si imprevizibila, Otilia se diferentiaza de celelalte personaje feminine din literatura romana (Sasa Comanesteanu din "Viata la tara" de Duiliu Zamfirescu si de Olguta din "La Medeleni" de Ionel Teodoreanu) prin aceea ca ea se afla permanent intr-un proces dinamic, in continua devenire.

Portretul fizic sugereaza trasaturile sale morale de delicatete, tinerețe, farmec, cochetarie, distinctie, inocenta si maturitate: "un cap prelung si tanar de fata, incarcat de bucle, cazand pana la umeri. Fata, subtirica, imbracata intr-o rochie foarte larga pe poale, dar stransa tare la mijloc si cu o mare coreleta de dantela pe umeri, ii intinse cu franchete un brat gol si delicat".

Definitia prin felul de a fi, prin fapte, actiuni, gesturi, vorbe si ganduri, Otilia este un personaj complex, cu un temperament derutant, fiind capabila de emotii puternice, apoi trecand brusc de la o stare la alta, imprastiata si visatoare, deseori dovedind in mod surprinzator luciditate si tact. Este un amestec ciudat de atitudine copilaroasa si matura in acelasi timp: alearga desculta prin iarba din curte, se urca pe stogurile de fan in Baragan, sta ca un copil pe genuchi lui Pascalopol, dar este profund lucida si matura atunci cand ii explica lui Felix motivele pentru care ei doi nu se pot casatori, dovedind o autocunoastere desavarsita a propriei firi: "Eu am un temperament nefericit: ma plictisesc repede, sufăr când sunt contrariata".

Camera Otiliei o definește intru totul prin detalii cu semnificatii caracteriale: "o masa de toaleta cu trei oglinzi mobile si cu multe sertare,) un scaun rotativ pentru pian", ceea ce ar putea fi interpretat ca sugestie pentru firea ei imprezibilă (motivul oglinzilor). Dezordinea tinereasca a lucrurilor aruncate amestecat peste tot (rochii, palarii, pantofi, jurnale de moda frantuzesti, carti, note muzicale, papusi) trimit către expuberanta juvenila, către un univers spiritual al "ascunzisorului feminin", cum spune autorul.

Fata de Felix are gesturi familiare, tandre, ce ilustreaza deseori o grija materna pentru el. Finalul romanului este deschis in privinta destinului Otiliei, modernismul personajului constand si in faptul ca nimeni nu poate dezlega misterul ce se tesusese in jurul ei, Felix insusi conchizand ca dupa atatia ani, pentru el Otilia ramasese "o enigma". Fototografia pe care o priveste Felix dezvaluie "o femeie frumoasa, cu linii fine, dar nu era Otilia, nu era fata nebunatica", ci avea un aer de platitudine feminina, care nu mai semana cu imaginea din constiinta lui.

Este cel mai controversat personaj al romanului, aparand in opinia personajelor in mod diferit starnind contradictii surprinzatoare.

Mos Costache o iubeste pe "Otilica", pe "fe-fetita mea", el fiind "papa" care primeste de la un strop de tinerețe, lumina si vioiciune. Rationalul Felix vede in Otilia "o fata admirabila, superoara, pe care n-o inteleg". Pascalopol o priveste pe Otilia ca pe femeia in devenire, cu care are rabdare, dar fata de care nu distinge "ce e patern si ce e viril" in dragostea lui pentru ea, o considera "o artista", il incanta si il emotioneaza, "e ca o randunica". Pentru Stanica Ratiu, Otilia este o femeie cu "spirit practic", care stie ce vrea si cum sa se descurce in viata: "desteapta fata". Aglae o considera "o zanatica", "o dezmatata", "o stricata", care sucesta capul baietilor de familie, chiar si pe Titi reusise sa-l cucereasca, iar Aurica o uraste si o invidiaza pentru ca are succes la barbati.

Otilia taie drama singuratatii, a viitorului ei ambiguu, departe de mult visata fericire, deoarece orice fiinta umana se bucura de viata adevarata doar cativa ani: "noi nu traim decat cinci-sase ani".

Felix Sima, definit chiar de Calinescu "martor si actor", deschide romanul prin descrierea casei, privita prin ochii sai si il incheie cu aceeasi imagine a cladirii vazute din perspectiva notiunii timpului. Romanul pune in centrul narativ al actiunii formarea personalitatii lui Felix, de aceea poate fi considerat un bildungsroman. Felix Sima este fiul doctorului Iosif Sima, de la Iasi, care murise si il

lasaese in grija tutorelui Costache Giurgiuveanu. Tanarul vine la Bucuresti, la unchiul sau, ca sa urmeze cursurile facultatii de medicina.

Portretul fizic ilustreaza, prin detaliile descrierii, portretul moral al personajului: "fata ii era juvenila si prelunga, aproape feminina", cu "suvite mari de par ce-i cadeau de sapca", obrazul de "culoare maslinie", iar nasul "de o taietura elenica" ii dadea o "nota voluntara".

Comportamentul, gesturile, atitudinile, faptele, contureaza inca de la inceput o fire rationala, lucid, cu o mare nevoie de observatie foarte dezvoltat. De la inceput simte pentru Otilia o simpatie spontana, care se transforma in iubire, fiind chinuit de lupta ce se da in sufletul sau intre a crede barfele clanului Tulea Si a pastra o dragoste pura pentru fata. Il descumpaneste comportamentul derutant al Otiliei, nu-si poate explica schimbarile bruste de atitudine ale fetei, trecerea ei de la o stare la alta. Plecarea Otiliei la Paris cu Pascalopol il dezdanajduieste, insa nu renunta la cariera, ba dimpotriva, esecul in dragoste il maturizeaza, Felix pastrand in amintire o iubire romantica, inaltatoare, care ii da putere, fiind un corolar al muncii sale. Lucid si irational, el intelege ca intr-o societate degradata in esentele ei morale, dragostea nu mai poate fi un sentiment pur, casatoria devenind o afacere pentru supravietuire si nu o implinire a iubirii. Felix insusi "se casatori intr-un chip care se cheama stralucit si intra, prin sotie, intr-un cerc de persoane influente".

In relatiile cu celelalte personaje, Felix apare ca un intelectual superior, situandu-se deasupra superficialitatii si meschinariei lumii burgheze, cunoscandu-se dupa un cod superior de norme etice: "sa-mi fac o educatie de om. Voi fi ambitios, nu orgolios".

Ambitios, asadar, invata si fac eforturi deosebite de a se remarca pe plan profesional. Ferm si tenace, munceste cu seriozitate pentru a deveni un nume cunoscut in medicina, publica un studiu de specialitate intr-o revista franceza si, cu indarjire si preocupare pentru cariera sa, devine profesor universitar, cu autoritate medicala, casatorindu-se potrivit ambitiei sale, cu fata unei personalitati politice a vremii, care-i asigura un statut social superior.